רות דר

בַּרדַשׁ ושַׁחַשׁ תולים כביסה

סיפורים בהשראת העבודה עם חנוך לוין

הספרייה הלאומית

קריאה ראשונה

שבוע הספר 2016

ברדש ושחש תולים כביסה

רות דר

לכבוד חג הספר העברי, ומתוך רצון לעודד יצירה עברית חדשה, בחרנו בספרייה הלאומית לחשוף בפניכם עשרה יוצרים בעלי קול ייחודי, שפרסמו ספר ביכורים השנה.
אנחנו מזמינים אתכם להכיר את היוצרים המוכשרים ולהציץ פנימה, אל דפי הספרים החדשים.
קריאה מהנה.

© תשע"ו 2015 רות דר
© תשע"ו 2015 הוצאת ספרים עם עובד בע"מ

הבייבי דול של ביג תוֹחֶס

אנחנו עומדים במסדרון קטן מאחורי הקלעים של צוותא על יד קיר בצבע שחור ושתי מדרגות שמובילות מהבמה לשלושה חדרי הלבשה ודלת שממנה יוצאים לפואייה של התאטרון. פס נאון כחלחל מאיר אותנו מלמעלה ורושם על פנינו מפת צללים אימתנית כמו איפור אקספרסיוניסטי מוגזם בהצגה ישנה של תאטרון האוהל.

"שתלך!" הוא מסנן בלחישה חדה מתוך שפתיים גדולות וחשוקות בכעס. ידיו תקועות בכיסי מכנסי חאקי רחבים, ושתי רגליו בגרביים אפורים ובסנדלים חומים נטועות בפישוק רחב באמצע המסדרון.

"שתלך!" הוא חוזר ואומר בקול רועם ובסנטר מורם בהתרסה.

"אבל חנוך –" אני לוחשת ורומזת לו בתנועת ראש לכיוון הדלת היחידה הסגורה מבין שלוש הדלתות של חדרי ההלבשה.

"אין דבר! שתשמע!" הוא כמעט צועק לעבר הדלת הסגורה. "אני הבמאי!!!" עיניו רושפות אש מבעד למשקפיו העגולים. "אם היא לא מסכימה, שתלך!"

"אבל חנוך –" אני מביטה בו בעיניים מבוהלות. "איך אפשר? היא השחקנית הראשית! ורק התחלנו בחזרות, מה יהיה?"

"שתלך", הוא חוזר כמו מנטרה שוב ושוב, בכעס, כמו ילד עקשן. "אני רוצה שהיא תלך!"

זהו, אני חושבת לעצמי. הכול הולך להתרסק. וכבר בהתחלה. פיצוץ גדול.

אנחנו באמצע השבוע הראשון של החזרות על מחזה חדש מאת המחזאי חנוך לוין. מחזה נפלא לשלושה שחקנים: שני גברים ואישה אחת חזקה שמובילה אותם באף. המחזה מיועד לתאטרון הקאמרי ויוצג על הבמה הקטנה של צוותא, וזאת הפעם הראשונה שהוא לא מסתפק בכתיבה אלא מביים בעצמו. ההתרגשות גדולה. הציפיות עצומות.

מכיוון שמעולם לא ניסה את ידיו במלאכת הבימוי, הוא מודע ורגיש עד מאוד לגודל התפקיד שקיבל עליו, וכולו דרוך ומתוח כקפיץ, מוכן ומזומן על משמרתו, לשמור ולהגן על מעמדו ועל זכויותיו החדשים כבמאי ההצגה. לא עוד מחזאי

נבוך שמשקיף מהצד כיצד אדם אחר בוחש ועושה ביציר כפיו ככל העולה ברוחו. עכשיו הוא השליט היחיד! הוא המחליט, הוא הקובע!

אבל מה קרה ל"שליט היחיד"? איפה "הוא הקובע"? באה לה שחקנית מפונקת, ועוד בטרם חלף שבוע מתחילת החזרות היא מעזה להתריס כנגדו: "אני לא רוצה, אני לא מוכנה".

מה זאת אומרת? איך היא מרשה לעצמה? הוא הבמאי, לא?!! אי לכך, הפיצוץ. אני מרגישה נורא. הכול בגללי. בגללי, ובגלל פיג'מה.

אתמול בסוף החזרה החליט חנוך שהגיע הזמן להראות לשחקנים את הסקיצות לתלבושות שהכנתי. את המודל לתפאורה הראינו להם עוד ביום הראשון של קריאת המחזה. הבוקר, לפני תחילת החזרה, פרשתי את הסקיצות בשורה לתצוגה על שולחן החזרות באמצע הבמה, ובעת שהשחקנים בחנו אותן זו אחר זו, עמדנו חנוך ואני והתבוננו בהם מן הצד, כמו זוג הורים נרגשים וגאים בטקס ברית המילה של בנם הבכור. החשיפה הראשונה של פרי יצירתם המשותפת.

הכול התנהל כשורה. לאט־לאט, בלוויית פרצי צחוק קלים של הפתעה, עשו השחקנים הכרה עם בן דמותם המצויר על הנייר.

"איזה יופי! בדיוק כך תיארתי לעצמי איך אני צריך להיראות".

"אז ככה אני צריך להיראות? צריך פאה?"

ועוד כהנה וכהנה, עד שנחו עיניה של השחקנית הראשית על הסקיצה של התלבושת לסצנת הלילה שלה.

"מה זה???" הסופרן הגבוה שלה, שמתנגן ברגיסטרים העליונים בדרך כלל, השתנה באחת וירד לאלט נמוך. בקול מאוב אך בטון נחרץ והחלטי פנתה אל חנוך. "אני לא לובשת את זה!" אמרה ותחבה את הסקיצה קרוב לפניו, עד שכמעט נגעה בקצה אפו. "אני לא רוצה! לא מוכנה!" קולה נשבר בבכי. דמעות גדולות של זעם ירדו על לחייה. "בשום פנים ואופן לא אלבש את ה־ה־הבגד הזה!"

טראח! במכה חזקה הטיחה את הציור על השולחן ויצאה מהבמה. מאחורי הקלעים נשמע קול טריקה אדיר של דלת חדר ההלבשה.

חנוך נראה המום, ושאר השחקנים קפאו על מקומם. כולנו הבטנו בסקיצה האשמה, זו שהעלתה את חמתה עד רתחה והורידה את קולה לשאול תחתיות: רישום בקווים מינימליסטיים בצבעים כחולים ואדומים, קצת מוגזם, אך לא ממש קריקטורה, של אישה שמנה וגדולה בעלת ישבן ענקי וקוקו דליל, כפות רגליים קטנות במפתיע נתונות בתוך פנטופלך, כפי שקרא להן חנוך – מין נעלי בית שטוחות ופתוחות מאחור בדוגמה גברית, גדולות הרבה יותר ממידתה, ושני פומפונים, נשיים בהחלט, פורחים על גבן. היא לובשת פיג'מת בייבי דול בהירה מורכבת משני חלקים, מכנסיים קצרצרים וחלק עליון חסר שרוולים עם מחשוף

גדול מעוטר בוולנים, הכול מבד פרחוני מתנפנף ודקיק עד שברישום הוא נראה כמעט שקוף.

הדמות בסקיצה דומה באופן כללי אך ברור למדי לשחקנית שלנו. יש לה ירכיים עבות וחשופות ושמה רות שַׁחַשׁ. גם לישבן שלה במחזה יש שם פרטי משלו – קוראים לו ביג תוחס!

דממה מוחלטת. איש אינו זז ואינו פוצה פה. ואז בקול חזק וברור, כל הברה מודגשת בכעס כבוש: "ש־ת־לך!!!" אדום כולו, כאילו סטרו על פניו, סב חנוך על מקומו בתנועה חדה ויוצא מהבמה לעבר חדר ההלבשה.

"חנוך, חכה!" אני רצה בעקבותיו עם הסקיצה ביד. "חכה רגע!" אני מדביקה אותו במסדרון ומושכת בשרוולו בכוח, רגע לפני שהוא פותח את הדלת הסגורה שלפניו. "חכה, אני רוצה להגיד לך משהו". הוא מנסה להתנער במשיכת כתף, אך אני לא מרפה.

"איך אתה לא מבין?" ביד אחת אני עדיין אוחזת בשרוול, ובאחרת מנופפת בדף הסקיצה. "היא פשוט מתביישת".

"מה זאת אומרת 'מתביישת'? היא שחקנית, לא? שחקנית צריכה לעשות מה שהבמאי מבקש ממנה, וזה כולל גם את התלבושת". פניו חסרות הבעה, אך המילים ניתזות מפיו בחריפות, קצובות ומודגשות זו אחר זו, חדות כמו להב סכין. "אני הבמאי!!!" הוא מזדעק לפתע בקול גבוה, משתתק לרגע ושב לטון הקודם. "אני לא מוכן שהיא תגיד לי 'אני לא רוצה ללבוש את הבגד הזה'. אם היא לא מסכימה ללבוש את הבייבי דול – שתלך!"

"אבל חנוך", אני מנסה שוב בלחישה, "מה פירוש 'שתלך, שתלך'? למה אתה לא מבין? היא מתביישת באופן אישי. לעצמה היא מתביישת, לא כשחקנית – כאישה! אישה רגילה, גדולה, שמנה, עם ירכיים עבות. ואולי היא מתביישת בהן? אני דווקא מבינה אותה, היא לא פרגית צעירה ואנונימית עם זוג רגליים ארוכות שנגמרות בשמים. היא השחקנית ה'דגולה' וה'אהובה', המוכרת לכולם, עם קהל מעריצים גדול והמון פרסים. ולעמוד כך ערב־ערב על הבמה, חשופה במכנסונים קצרצרים לפני כל הקהל באולם שיביט ויראה, היא לא רוצה. לא יכולה. מעליב אותה שיראו אותה כך".

הוא מקשיב, עדיין כועס, אך הסערה שוככת מעט ופניו כבר אינן אדומות כשהיו.

"וחוץ מזה", אני מרשה לעצמי להמשיך וללמד אותו מעט בינה בענייני המקצוע, לנוכח הניסיון ה"עצום" וה"ותק" של ארבע שנותי בתאטרון, "כך, תכף ומיד זורקים? אי אפשר קודם לדבר? לנסות להבין מה קרה? להסביר מדוע אולי הבגד הזה, דווקא בדיוק כמות שהוא, חשוב למחזה בסצנה המסוימת הזאת?"

הוא עדיין מקשיב בפנים חתומות, אך מדי פעם בפעם מגניב מבט לעבר הדלת הסגורה.

"בכלל", אני בשלי, "לפעמים צריך להיות קצת דיפלומט. אין בררה. אי אפשר לזרוק מישהו סתם כך רק כי קשה לו עם עצמו, כי קשה לו עם הגוף הפרטי שלו. אני בטוחה שלא מדובר במשהו נגדך. אני בטוחה שהיא לא מנסה, חלילה, לזלזל באוטוריטה שלך כבמאי". יצאתי מדעתי. איך אני מדברת? הרי הוא הבמאי, לא?

למען האמת, עדיין אין לי ממש מושג איזה בן אדם הוא. ובכלל, מי יכול לחדור מבעד לשריון העבה שהוא מתחבא מאחוריו בדרך כלל? רוב הזמן הוא הרי ממילא שותק. אולי הוא ביישן? ואולי דווקא מכיוון שגם אני ביישנית לא קטנה לא ניהלנו עד עתה אף שיחה, לא ארוכה ואפילו לא קצרה, למען האמת, מחוץ לענייני העיצוב של ההצגה? בקיצור, אפשר לומר שאני בקושי מכירה אותו. לכן שנינו מופתעים עד מאוד מנאום התוכחה התקיף שלי, שנפל עליו מכיוון לא צפוי בעליל והשאיר אותו תמה לדעת איך ומהיכן הצלחתי לגייס בעצמי די אומץ כדי לשאת אותו לפניו.

זאת הפעם הראשונה שהוא ואני עובדים יחד, ואנחנו מתראים מדי יום ביומו זה כחודשיים לשיחות עבודה, בשעות קבועות ובלי להחסיר חלילה ולו יום אחד מימות השבוע חוץ משישי ושבת. על דרך העבודה המסודרת מאוד הזאת אתו למדתי מיד בהתחלה, אך עדיין לא הבנתי עד כמה היא "ייהרג ובל יעבור". וכבר ישבנו ודיברנו ודיברנו ואף הצלחנו ומצאנו והחלטנו יחד על עיצוב התפאורה והתלבושות, ואף על פי שנדמה לי שאנחנו מדברים ומרגישים את אותה השפה, והדמיון שלנו מנהל דו־שיח פורה ומלהיב כמו משחק פינג־פונג רוחני, בכל זאת איננו מכירים זה את זה ממש טוב. עדיין איננו ידידים, וצל כהה של מבוכה וזרות עדיין מרחף בינינו. לאט־לאט אנחנו מגששים ולומדים זה את זה, ואני עדיין מתייראת מפניו במקצת, בגלל שתיקותיו הארוכות, המשפטים המתומצתים שהוא מפזר ביניהן בקצב של מכונת ירייה והצחוק המוזר שפורץ לפעמים מבעד לפני הספינקס שלו.

למעשה, הכרנו עוד קודם לכן. לפני כמעט שנה. נפגשנו בתאטרון חיפה בעבודה על המחזה הראשון שכתב ושעמד להיות מוצג על בימת התאטרון הממסדי. במאי אחר ביים את ההצגה. אותו במאי נפל מאוהב בשבי קסמיו של המחזה, דחף ודחף ומשך בכל החוטים הנחוצים, דיבר עם כל האנשים הנכונים, עד שהצליח, בזכות מרצו הבלתי נלאה, התלהבותו האדירה, ואולי גם מכיוון שהיה המנהל האמנותי של התאטרון, להעלות את המחזה סוף־סוף על בימת תאטרון חיפה לאחר שהתגלגל זמן ממושך ונדד ושכב והעלה אבק ונדחה שוב ושוב בידי כל שאר מנהלי התאטרונים הגדולים בארץ.

חזרת הקריאה הראשונה של המחזה נערכה על הבמה הגדולה של התאטרון.

כולנו ישבנו מסביב לשולחן מלבני ארוך שעמד במרכז הבמה, ולכל אורכו היו מפוזרות צלחות פלסטיק לבנות מלאות בייגלך מלוחים, יין אדום בכוסות פלסטיק לבנות ובקבוקי מיץ תפוזים. לפני כל כיסא היה מונח עותק של המחזה; נחבא מאחורי כריכת בריסטול תכולה ועל ידו עיפרון צהוב. הבמאי נשא נאום נרגש לקראת תחילת העבודה על המחזה המקורי החדש ועשה לכולנו היכרות עם המחזאי, בחור צנום עם צוואר רזה וארוך, שפתיים בשרניות ועיניים ירוקות גדולות. הוא נראה מבויש ונבוך כשכולם קמו ופנו לעברו, מרימים לכבודו את כוסות היין בברכת לחיים רועשת. אחר כך התיישבו ופתחו את המחזה בעמודו הראשון. הבמאי חילק את התפקידים לשחקנים ובתוך כך קרא בהדגשה יתרה ומוקפדת את שמות הדמויות לפי סדר הופעתן במחזה. ואיזה שמות היו להן! מי יכול להמציא שמות מופלאים שכאלה? כל שם חדש שנקרא גרר אחריו צחקוקים משתאים:

"כְּלָמַנסֵעַ – מה זה בדיוק?"

"טֶייגֶלך???" כולם הביטו במחזאי. "מה זה? יש לזה פירוש?"

קומדיה עצובה, מצחיקה ומרגשת עד דמעות. והכתיבה – מעולם לא קראתי כתיבה כזו, אפילו לא דומה. משפטים קצרים, מתומצתים. עולם ומלואו מתפרץ ועוטף אותך במילים מעטות. פלאי פלאים! כשהחלו השחקנים לקרוא בקול את המחזה, עוד במשפט הראשון של התמונה הראשונה אפשר היה לחוש את החשמל באוויר.

ואני, אורו עיני ורחב לבבי לשמע הקולות, כי משבא לביטוי בקולם של השחקנים, קיבל הטקסט, ששבה את לבי עוד לפני חודשים, כשקראתי אותו לראשונה, משנה עוצמה וכוח. כל הדמויות הכתובות קמו לתחייה מלבבת ועלו ויצאו מתוך הדפים הכרוכים בעטיפה התכולה והפכו לאנשים בשר ודם. אופן דיבורם וצורת התנהגותם נראו לי ידועים ומוכרים כל כך עד שנדמה שאני מכירה את כולם מזמן, שכבר פגשתי אותם, ברחובות של ילדותי ונעורי. כל האנשים האלה, שסובלים ומתלבטים ומחפשים אהבה, אני יודעת מי הם. אפשר לראות אותם ברחוב אלנבי או על יד הטיילת בקצה כיכר מוגרבי. צריך רק להסתכל מסביב והם שם.

הראש שלי מתמלא בתמונות צבעוניות של האנשים שהמחזאי נתן להם שמות משונים. הנה הם פה לפני, מוחשיים כל כך, תלת־ממדיים ממש. ואני רואה, יודעת בדיוק, מה הם צריכים ללבוש. הנה זוג השכנים הפולנים שגרים בבית הסמוך לבית הורי ברחוב מוצקין, יוצאים מצוחצחים ומלוקקים בתסרוקת מהמספרה, בקפלוש ובעניבה פרחונית בדרך לחתונה, מתנה ביד, וכל הרחוב מתמלא בריח האו דה קולון החריף של הגברת. והנה הבת המגונדרת מקומה שלוש בבית מספר 17, שהייתי מסתכלת עליה בתערובת של זלזול וקנאה מוסתרת כשהלכתי, לבושה בחולצה כחולה עם שרוך אדום, לפעולות בקן של התנועה המאוחדת, והיא הייתה יוצאת

לבילויים "הוליוודיים", לבושה בבגדים הסלוניים שלה, עם בחורים מתחלפים בתסרוקות נוצצות מברילנטין.

ומי זאת אם לא הדודה של חברתי הטובה מאירה, "דודה צשה", שגרה עם בעלה "דוד שמואל" ועם סבא וסבתא שלי באותה דירה בקומה הראשונה מול מוסך דן ברחוב ארלוזורוב, והייתה מורחת את הליפסטיק האדום הרבה מעבר לקו השפתיים הטבעי שלה כשיצאה בבגדי שבת לטיול של לפנות ערב ברחוב דיזנגוף, עם ארנק ישן מעור תנין ונעלי לכה שחורות עם שפיץ חד ועקבים גבוהים ודקים כל כך שגרמו לה להתנדנד מצד לצד כמו ברווז.

כולנו התאהבנו במחזה, והחזרות התנהלו מדי יום ביומו באווירה של התלהבות וסיפוק שבה כולם מרגישים שותפים מלאים שווי זכויות בחדוות היצירה של עשיית תאטרון אמתית.

בתחילה היה המחזאי מגיע לחזרות דרך קבע. בוקר־בוקר, בדיוק נמרץ, חמש דקות לפני תחילת החזרה היה מגיע לתאטרון, נכנס בכניסת השחקנים שבאחורי הבניין, חולף על פני אולם הגרין רום ההומה מרעש כוסות קפה ותחתיות זכוכית משקשקות ושיחות בוקר קולניות של שחקנים, אומר "שלום" מהיר בניד ראש קצר לשוער שישב בבודקה הקטנה בכניסה. אחר כך היה מדלג על שלוש המדרגות שמובילות לבמה וחוצה אותה במהירות לכיוון החלל השחור של האולם. יורד במדרגות מן הבמה לאולם וצועד בצעדים גדולים לאורך המעבר השמאלי שבין שורות הכיסאות, עד שהיה מגיע לשורה האחרונה ומתיישב בכיסא הקיצוני שליד המעבר. שם היה יושב, כמעט בלי תזוזה, כל היום, צופה בעיניים חודרות בנעשה על הבמה מתחילתה של החזרה עד סופה. בהפסקה היה הולך לשתות כוס תה בגרין רום ואחר כך יוצא להסתודד עם הבמאי במסדרון. כך יום־יום במשך שבועיים. אז הפסיק לבוא. נראה שהבמאי נלחץ מההשגחה הצמודה שהגיעה אליו בגלים מהשורה האחרונה באולם, ובייחוד ממנת ההערות היום־יומיות שקיבל בהפסקה, עד שהלך ושטח את בעייתו בפני המחזאי. זה שעה למצוקתו מכיוון שגם הוא עצמו היה שרוי במצוקה גדולה בשל אי־יכולתו להתערב בנעשה על הבמה, ולא נותר לו אלא לחשוק את שפתיו ולבהות חסר אונים באדם אחר עושה כרצונו ביצירתו שלו עצמו. כנראה הסכימו יחד להפריד כוחות כי הוא לא הגיע יותר לחזרות וכמעט לא ראיתי אותו עד הראן האחרון שלפני החזרה הגנרלית. כמו בהתחלה, הלך והתיישב בדיוק באותו כיסא ליד המעבר של השורה האחרונה באולם, ואף על פי שישב הרחק מאחור, עדיין חשתי במקומי על יד הבמאי בשורה הראשונה לפני הבמה את המבט החודר שלו צורב בגבינו.

בסיום החזרה הסתכלנו לעברו בציפייה נרגשת לתגובה. הוא קם בהחלטיות ממקומו, התקדם בצעדים גדולים ונמרצים לשפת הבמה, נעמד ואמר "תודה רבה" ו"יפה מאוד" בשפה לקונית מנומסת, עם מין חיוך קטן בחצי הפה, אך עיניו היו

קרות ולא הייתה התלהבות מרובה בקולו. אחר כך קבע להיפגש עם הבמאי, אמר "שלום" והלך.

למחרת בבוקר כשנפגשנו בתאטרון שאלתי את הבמאי: "נו, נו, מה הוא אמר? הוא התנהג מאוד מוזר. הוא לא אהב את מה שעשינו?"

"לא, מה פתאום?" ענה הבמאי. "הוא רק נתן לי כמה הערות ושינויים קטנים בטקסט. הוא דווקא מרוצה ואהב מאוד את ההצגה". למראה הפקפוק בעיני, הוסיף: "אל תתרגשי. כזה הוא חנוך. מין איש מוזר כזה. אי אפשר לראות עליו כלום".

בזה הסתיים העניין ואני לא דשתי בו שוב.

בחזרה הגנרלית הייתה התרגשות גדולה. האולם היה מלא. היו הרבה חברים ובני משפחה, ובסוף ההצגה, בזמן מחיאות הכפיים, ריחפה באוויר הרגשה של משהו שונה, ראשוני, כזה שעוד לא עלה כמותו על הבימות בארץ. מחזה עם שפה תאטרונית חדשה ומיוחדת, נועזת, מפתיעה, שנונה ומרגשת, שגרם לנו לחשוב, שהנה, אנחנו מגלים עולם נפלא חדש לתאטרון הישראלי.

לא כולם חשבו כך, כמובן. היו שאמרו בדיוק את ההפך: "מה זה? איזו מין שפה זו? ואילו מין שמות? האָדָשׁ בַּרדַשׁ הזה, מה זה בכלל?" והאדמיניסטרציה החיפאית העירונית עיוותה את פניה בגועל וצקצקה בשפתיה בספקנות: "נו, נו, זה הולך להיות פלופ רציני ביותר".

אך הפלא ופלא, זה לא היה פלופ. בהחלט לא! פתאום, אחרי ההצגה הראשונה בחיפה, כולם גילו את חנוך! כל המנהלים הכבודים מהתאטרונים הגדולים, כל מי שדחו אותו בעבר בשתי ידיים, התחילו עכשיו לחזר אחריו בעקשנות, ועוד באותה שנה החלו החזרות בתאטרון הקאמרי על מחזה חדש שכתב, ובבימויו!

כחודשיים אחרי שיצאה ההצגה בחיפה צלצל אלי במפתיע חנוך, ושאל אם אהיה מוכנה לעבוד אתו על הצגה חדשה שהוא עומד לביים בתל אביב.

מוכנה??? איזו שאלה! ודאי שהייתי מוכנה, ומופתעת מאוד מכך שהוא פנה אלי. עדיין היו לי ספקות אשר לדעתו על ההצגה החיפאית ועל חלקה של עבודתי בה. עד היום אינני בטוחה שהוא באמת אהב את מה שעשינו מהמחזה שלו, ומעולם, בשנים הארוכות שבאו אחר כך, כשכבר היינו ידידים קרובים ועבדנו יחד במחזות רבים שלו, לא שאלתי אותו מה הוא חשב בכנות על ההצגה ההיא בחיפה. אולי לא רציתי לדעת. אולי פחדתי לשמוע.

כך או כך, שמחתי מאוד שצלצל והרשיתי לעצמי להניח שאולי בכל זאת הוא לא חשב עלי דברים רעים כל כך. מובן שהסכמתי. לעבוד אתו! בבימויו! נראה שלאחר ההצגה ההיא בחיפה הוא החליט לביים את מחזותיו בעצמו.

והנה אנחנו כאן, מאחורי הקלעים של אולם צוותא בתל אביב, וכל ההתחלה

המבטיחה והתקוות הגדולות מתרסקות בחבטה אחת חזקה על גבי שולחן חזרות בגלל בייבי דול.

"תירגע", אני מתחננת. "תחשוב רגע בשקט, בהיגיון, ואז תיכנס לדבר אתה". לאט, בזהירות, אני משחררת את ידי משרוולו. "לך לדבר אתה, בעדינות. לא בכעס", אני מפצירה בו. "ואל תקפוץ כמו תרנגול כעוס!" אני מזהירה כמו מורה בבית ספר עממי. "תחשוב כמו פסיכולוג, תהיה קצת דיפלומט. אתה הבמאי, לא?"

הוא מביט עלי במבט מהסס ואז בבת אחת פותח את הדלת ונכנס.

יצאתי לפואייה. המקום ריק. שני השחקנים האחרים הבינו כנראה שהחזרה נגמרה להיום – ואולי לתמיד? – והלכו הביתה. התיישבתי על ספסל עם ריפוד כתום, נשענתי על קיר הבטון האפור, בהיתי בדלתות הזכוכית של אולם הכניסה וחיכיתי.

לאחר כשעה, כשיצאו מחדר ההלבשה ונכנסו לפואייה, היה חיוך גאה של ניצחון נסוך על פניו, ועיני השחקנית שלנו היו נפוחות ואדומות מדמעות יבשות.

בלי מילה יצאנו שלושתנו למסדרון, חיכינו למעלית ועלינו בשתיקה לקומת הרחוב ומשם אל רחוב אבן גבירול. אור השמש החזק של שעת הצהריים הכה בפנינו בחוזקה, ואחרי שעות במרתף הנאון של צוותא עמדנו שניות ארוכות עיוורים כמו חולד במחילתו, עד שהתפכחנו והבחנו ברעש התנועה ובבני האדם שחלפו על פנינו באמצע המדרכה.

"מחר חזרה כרגיל", אמר חנוך. "להתראות". הוא נפרד מאתנו ופנה והלך דרומה, נבלע בצעדים מהירים בין העוברים ושבים שעטפו אותו ברחוב ההומה.

השחקנית ואני הלכנו לאטנו לעבר תחנת האוטובוסים והמתנו לאוטובוס עד שהגיע ולקח אותנו לצפון העיר. כל הזמן הזה, כשנסענו לאורך רחוב אבן גבירול וכשהסתובבנו ועלינו במעלה שדרות נורדאו וימינה לרחוב דיזנגוף, לא החלפנו אף לא מילה אחת.

אני הבטתי החוצה מבעד לשמשה, מגלה התעניינות פתאומית במכוניות החולפות, והשחקנית נעצה מבט אטום בגב הגברת שישבה לפניה. מדי פעם בפעם היא שלפה מתיקה ממחטה לבנה קטנה ומחתה באצבעות רוטטות דמעות סוררות שזלגו להן בשקט, גדולות ועגולות, במורד לחייה.

ירדנו בתחנה האחרונה, בפינת הרחוב ששתינו גרנו בו, וצעדנו, עדיין בשתיקה, על המדרכה המתעקלת של רחוב זכריה, עד שהגענו לדלת הכניסה של הבית שלי ולשורת תיבות הדואר שעל זכוכית חדר המדרגות ועצרנו. עמדנו נבוכות דקות ארוכות, אני נועצת מבטי בחלל לא מוגדר, והיא בראש מושפל בוחנת את קצות סנדליה. לפתע היא הרימה את ראשה, תקעה בי מבט עצוב ואמרה בקול מיואש: "איך? איך יכולת לעשות לי את זה?" ושוב נקוו דמעות בעיניה, והממחטה הלבנה נשלפה מן התיק.

"תראי שזאת תהיה הסצנה החזקה ביותר בהצגה", אני מנסה להבטיח לה בלהט. "דווקא בגלל הבייבי דול, דווקא בגלל שאת מתביישת".

"אבל אני לא יכולה", היא זועקת בלחש, והממחטה מטפסת במעלה לחייה.

"תראי שזה יהיה אחד התפקידים הטובים ביותר בקריירה שלך", אני מדברת על לבה בביטחון. "אני באמת חושבת כך. עוד בחזרות הראשונות אפשר היה לראות את זה".

"אבל אני לא יכולה!" היא חוזרת ואומרת ומסתכלת עלי בעיניים אדומות.

"את צודקת, זה באמת קשה. מאוד קשה", אני מסכימה. "אני יודעת שזה באמת מעליב אותך להיות לבושה ככה, אבל אני יכולה להבטיח לך שפיג'מת הבייבי דול תעזור לך בסצנה הזאת".

"איך אני אוכל בכלל לפצות פה?" קולה עולה לסופרן המוכר. "אני אבכה כל כך מרוב בושה עד שלא אצליח להגיד אפילו מילה אחת מהטקסט".

"את תתביישי ואולי תבכי, אבל כל הנשים באולם יבכו יחד אתך. ולא רק הנשים".

אני באמת מאמינה בבייבי דול שלנו.

אנחנו עומדות וממשיכות בשלנו: היא בטוחה שהיא לא יכולה, ואני משכנעת אותה שכן, זה יהיה תפקיד חייה, עד שנעשה מאוחר ופנינו והלכנו כל אחת לביתה.

בהצגה הראשונה עלתה השחקנית לבמה לבושה בפיג'מת הבייבי דול הפרחונית, ובכתה לאורך כל המונולוג הארוך שלה. בכי שקט. רק המילים של חנוך יצאו מתוכה בהירות, מזוככות, עטופות בדם לבה הנעלב. כל הקהל באולם, גברים ונשים, בכו אִתה. גם אני בכיתי. וזה בהחלט לא מתאים לי!

בהצגת הבכורה נתן לי חנוך מעטפה לרגל המאורע ובה פתק מילות תודה, כתוב בכתב החרטומים שלו, ובו חנך אותי בשמי החדש – שחש!

טוג 13/72